

ОРГАНІЗАЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ; ЕКОНОМІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Вознюк А.В.

*кандидат психологічних наук, доцент,
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти*

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ СТАНОВЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ КЕРІВНИКІВ ОСВІТНІХ ОРГАНІЗАЦІЙ ДО УПРАВЛІННЯ ПЕДАГОГІЧНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ

Важливою умовою ефективного управління педагогічними працівниками в освітніх організаціях є психологічна готовність керівників до даного процесу, яка певним чином залежить від системи психологічних чинників. Саме тому аналіз та систематизація психологічних чинників становлення психологічної готовності керівників освітніх організацій до управління педагогічними працівниками є актуальною та потребує детально вивчення.

Для вивчення окресленої проблематики у першу чергу слід зазначити, що чинники це рушійна сила, причина будь-якого процесу, що визначає його характер або окремі його риси [7]. Вони надзвичайно численні, різною є їх вагомість та радіус дії.

На основі проведеного теоретичного аналізу нами були виділені психологічних чинників становлення психологічної готовності керівників освітніх організацій до управління педагогічними працівниками, які можна об'єднати у дві групи: чинники, які стосуються діяльності освітньої організації; чинники, які стосуються управлінської діяльності керівника освітньої організації.

Перша група психологічних чинників відображає рівень організаційного розвитку освітньої організації, її організаційну культуру та створений соціально-психологічний клімат, які в тій чи іншій мірі впливають на ефективність управління педагогічними працівниками.

За даними дослідження лабораторії організаційної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України під

керівництвом член-кореспондента НАПН України, доктора психологічних наук, професора Л.М. Карамушки [4], було встановлено, що на успішність діяльності сучасних освітніх організацій впливає їх організаційна зрілість. Вчені під організаційною зрілістю розуміють такий стан розвитку організації (організаційного розвитку), якому притаманні наступні характеристики: працівники чітко знають цілі своєї організації; беруть участь у їх визначенні; вносять нові ідеї та пропозиції в удосконалення організаційних процесів; можуть проявляти свої здібності, ентузіазм у роботі та ін. [4].

Необхідно також зазначити, що існує багато наукових поглядів [2; 8] щодо впливу організаційної культури на ефективність діяльності освітньої організації. Проте більшість науковців дотримуються єдиної позиції: організаційна культура є одним із важливих чинників успішності освітньої організації, яка ґрунтується на культурних цінностях, соціальних установках, ціннісних орієнтирах, нормах, встановлених правилах, традиціях та моделях поведінки всіх її учасників та ін. Тому ступінь врахування вищезазначених складових організаційної культури сприяє формуванню у працівників результативної взаємодії, позитивного взаєморозуміння та виступає регулятором їх організаційної поведінки, яка впливає на управління педагогічними працівниками.

Аналіз наукової літератури [1; 6] показав, що результативність діяльності освітньої організації залежить певним чином від створеного позитивного соціально-психологічного клімату, якому притаманна сприятлива взаємодія та взаємоповага всього колективу. До основних показників позитивного соціально-психологічного клімату в колективі належать: рівень згуртованості та організованості; узгодженість дій та вчинків; переважаючий емоційний настрій; ступінь психологічної підтримки; довіра до кожного члену колективу; взаємоповага та взаємосприйняття; психологічна сумісність; психологічна культура та ін.

Друга група психологічних чинників безпосередньо пов'язані з психологічними характеристиками керівника освітньої організації, а саме: ділове спілкування, стиль керівництва, прийняття управлінського рішення.

За результатами наукових досліджень [3], найефективнішим стилем керівництва, з точки зору успішного управління педагогічними працівниками, вважається поєднання демократичного

стилю з елементами авторитарного. Так, з одного боку, керівник повинен враховувати погляди, думки педагогічних працівників, а з іншого – бути впевненим у прийнятті управлінського рішення.

Розкриваючи специфіку прийняття управлінського рішення, слід зауважити, що вчені у своїх дослідженнях [5; 10] велику увагу звертають на його ефективність. Підкреслюється, що ефективність прийняття управлінського рішення керівником щодо управління педагогічними працівниками залежить від: визначення місії, цілей та завдань освітньої організації; спільної організації роботи керівника з педагогічними працівниками; врахування професійних можливостей та ціннісних орієнтирів педагогічних працівників; вдалого вибору альтернативних рішень; добору активних методів та форм управління педагогічними працівниками та ін.

Процес формування психологічної готовності керівників до ефективного управління педагогічними працівниками пов'язаний із специфікою ділового спілкування. На основі аналізу наукової літератури [9], ефективність ділового спілкування в процесі управління педагогічними працівниками передбачає врахування певних психологічних вимог: застосування раціональних та емоційних звернень; розроблення шляхів обміну інформацією; дотримання діалогової та партнерської взаємодії; встановлення психологічного контакту та втілення психологічної рівноправності; виявлення емпатії (співпереживання) та симпатії; взаємне розуміння думок та ін.

Таким чином, врахування визначених психологічних чинників буде певним чином впливати на становлення психологічної готовності керівників освітніх організацій до управління педагогічними працівниками.

Список використаних джерел:

1. Аникеева Н. П. Психологический климат в коллективе / Н. П. Аникеева. – М., 2009. – 273 с.
2. Возняк Л. С. Організаційна культура як засіб підвищення ефективності управлінської діяльності / Л. С. Возняк // Актуальні проблеми психології. Том 1 : Соціальна психологія. Психологія управління. Організаційна психологія. – К. : Інститут психології ім. Г.С. Костюка АПН України, 2002, частина 6. – С. 129-133.
3. Волков И. П. О стиле руководства / Организационная психология: хрестоматия / сост. и общ. ред. Л. В. Винокурова, И. И. Скрипюка. – СПб. : Питер, 2000. – С. 261-269.
4. Карамушка Л. М. Дизайн дослідження та діагностичний інструментарій для вивчення психологічних особливостей організаційного розвитку /

Л. М. Карамушка // Актуальні проблеми психології / [ред. кол.: С. Д. Максименко (гол. ред.) та ін.]. – К. : Вид-во «А.С.К.», 2009. – Т. 1: Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. Ч. 24 / за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки, 2009. – С. 196-208.

5. Кихлер Э., Шорти А. Принятие решений в организациях // Психология труда и организационная психология / Пер. с нем. – Х. : изд-во «Гуманитарный центр», 2004. – Т. 4. – 160 с.

6. Кононенко Н. М. Формування сприятливого соціально-психологічного клімату в педагогічних колективах як чинник забезпечення конкурентоздатності освітніх організацій / Н. М. Кононенко // Психологічні умови розвитку конкурентоздатності організацій: тези IV міжнародної наук.-практ. конф. з організаційної та економічної психології (25–27 червня 2009 року, м. Керч) / за наук. ред. Максименка С. Д., Карамушки Л. М. – К. : Видавництво «Інтерлінк», 2009. – С. 176-178.

7. Психологический словарь / под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – [2-е изд., испр. и доп.] – М.: Политиздат, 1990. – С. 292.

8. Серкіс Ж. В. Про організаційну культуру закладу освіти / Ж. В. Серкіс // Практична психологія та соціальна робота – № 9–10. – 2002. – С. 4-9.

9. Суручану І. А. Вплив особистісних характеристик керівника на ефективність управлінського спілкування / І. А. Суручану // Управління закладами середньої освіти: навч. посіб. / за ред. Л. М. Карамушки. – К., 2001. – С. 110-128.

10. Тополенко О. О. Психологічна готовність керівників до прийняття управлінських рішень / О. О. Тополенко // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка : зб. наук. праць. – К. : Політехніка, 2007. – № 3 (21), ч. 2. – С. 127-131.

Михальченко Н.В.

кандидат психологічних наук, доцент,

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

КАТЕГОРІЯ «СТАВЛЕННЯ» В ОРГАНІЗАЦІЙНІЙ ВЗАЄМОДІЇ ЯК ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОЇ УСПІШНОСТІ МЕНЕДЖЕРА

Підготовка професійних менеджерів передбачає вивчення таких аспектів науки про управління як економічна культура, що має історичний генезис і відіграє певну роль у становленні окремої